

Developing a model of adolescents' meaning-making based on family mechanisms

Mohammadreza Karimi,^{1✉}, Seyyed Mohammadmahdi Sadati Harikandeh^{2}, Seyyed Mohammad Tahvildari^{3}, Seyyed Alireza Tahvildari^{4}, and Ebrahim Naeimi^{5}

1. *Corresponding Author*, Department of Counseling, University of Allameh Tabataba'i, Tehran, Iran. E-mail: counseling.karimi@gmail.com
2. Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Isfahan University, Tehran, Iran. E-mail: msadati4321@gmail.com
3. Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Olum va Tahghighat University, Tehran, Iran. E-mail: h427665@gmail.com
4. Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: sattt6739@gmail.com
5. Department of Counseling, University of Allameh Tabataba'i, Tehran, Iran. E-mail: naeimi@atu.ac.ir

ABSTRACT

The aim of this study was to develop a model explaining adolescents' meaning-making based on family mechanisms. Considering the importance of adolescence in shaping individual and social identity, the research sought to provide a comprehensive model of meaning-making processes. This study employed a qualitative approach using grounded theory according to Strauss and Corbin's method. Data were collected through semi-structured interviews with 22 adolescents aged 15 to 18, including 12 boys and 10 girls. Purposeful sampling was applied to cover diverse family and social experiences, and data analysis was conducted in three stages: open, axial, and selective coding. The findings revealed that the extracted axial codes included family meaning-making processes, meaning-supportive family context, meaning-supportive sociocultural context, internal capacities for sustaining meaning, transformation of family interactions, erosion of the family's value-cultural system, erosion of meaning and inner stagnation of adolescents, socioenvironmental pressures, inner reconstruction of meaning, meaning-oriented family processes, meaning-oriented social and cultural connections, individual outcomes of meaning-making, family outcomes of meaning-making, and cultural-social outcomes of meaning-making. These categories together outlined a model showing that adolescent meaning-making is a dynamic and multilayered process influenced by family mechanisms, cultural-social contexts, and internal capacities. The overall conclusion indicates that the family serves as the primary context for adolescent meaning-making, and attention to family mechanisms can provide effective strategies for enhancing psychological well-being, identity coherence, and social capital among youth.

Keywords: meaning-making, family mechanisms, adolescents, grounded theory

Cite this Article: Karimi, M.R., Sadati Harikandeh, S.M., Tahvildari, S.M., Tahvildari, S.A., & Naeimi, E. (2026). Developing a model of adolescents' meaning-making based on family mechanisms. *Educational Psychology*, 22(81), 225-255. <https://doi.org/10.22054/jep.2026.91602.4362>



© 2026 by The author(s) retain the copyright

Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

DOI: <https://doi.org/10.22054/jep.2026.91602.4362>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent decades, adolescence has increasingly been experienced within a context of rapid cultural and social transformations that have rendered relatively stable frameworks of meaning, values, and identity more pluralistic and fluid (Branje, 2022). The expansion of diverse sources of information, exposure to multiple discourses, and the increasing range of available choices have, on the one hand, created new opportunities for self-definition and, on the other hand, introduced greater levels of ambiguity and instability into adolescents' lived experiences (Avci et al., 2024). In such a context, the issue of meaning-making becomes particularly significant, as adolescents are simultaneously engaged in redefining their identities, reconsidering inherited values, and shaping future-oriented directions (Branje et al., 2021). In developmental psychology literature, meaning-making is conceptualized as a dynamic process through which individuals interpret, organize, and reconstruct their experiences within a coherent framework (De Moor, 2023; Park, 2022). This process is not merely the result of individual efforts; rather, it develops through continuous interaction with relational and cultural contexts (Habermas, 2025).

Within the Iranian cultural context, the family is considered one of the most important social settings influencing the formation of adolescents' meaning frameworks (Amanollahi et al., 2025). Family relationships, intra-family dialogues, ways of interpreting life events, and the manner in which families respond to adolescents' questions and experiences can all play a role in strengthening or weakening meaning coherence (Saroukhani, 1990; Qanbari Barzian et al., 2017). Similarly, studies have shown that the quality of parent-adolescent relationships and the level of emotional support within the family are associated with adolescents' sense of meaning in life, hope for the future, and identity coherence (Behlakeh et al., 2021; Mohammadi-Nasab et al., 2021). Nevertheless, a considerable portion of existing research has mainly examined the relationship between family variables and meaning in life through quantitative designs, paying less attention to reconstructing the interactional processes through which meaning-making emerges within everyday family experiences (Li et al., 2025; Han & Yuen, 2024; Shek et al., 2025). In the Persian research literature as well, although several studies have investigated meaning in life and some related family factors, the contextual processes through which adolescents' meaning-making develops still require

deeper examination (Rahanandeh et al., 2024; Hamzehgardeshi et al., 2019; Fereydooni & Shamshiri, 2025).

Accordingly, understanding adolescents' meaning-making requires an approach capable of reconstructing the interactional and contextual processes through which meaning develops within family relationships. Given that meaning-making is a dynamic phenomenon closely tied to lived experience, qualitative approaches can provide valuable opportunities to explore the mechanisms underlying its formation. Therefore, the main aim of the present study was to develop a model of adolescents' meaning-making based on family mechanisms within the context of their lived interactions.

Methodology

This study employed a qualitative methodology using a grounded theory approach, as no established model existed for adolescent meaning-making based on family mechanisms. Grounded theory enabled the development of a systematic model grounded in participants' lived experiences. Participants were adolescents aged 15–18 in Tehran (2025), selected through purposive sampling based on predefined criteria, including perceived family influence and a meaningful score on the Meaning in Life Questionnaire (MLQ; Steger et al., 2006). Data collection continued until theoretical saturation. Analysis followed Strauss and Corbin's (1998) three-stage coding procedure (open, axial, and selective coding). Trustworthiness was ensured through member checking and review by qualitative research experts.

Results

Twenty-two adolescents aged 15 to 18 years, including 12 boys and 10 girls, participated in this study. In terms of family structure, 6 participants (27%) lived in three-member families, 9 participants (41%) in four-member families, and 7 participants (32%) in five-member families. The participants were relatively evenly distributed between public and private schools. Most of them were either the first or second child in their families, and the occupations of their parents ranged across various categories including employee, self-employed, teacher, homemaker, and retired. In addition, the scores on the Meaning in Life Questionnaire ranged from 48 to 63, indicating a desirable level of meaning among the adolescents included in the study.

Table 1. Selected Open and Axial Codes Extracted from Adolescents' Narratives

Paradigm categories	Axial codes	Open codes
Causal conditions	Family meaning-making processes	Intergenerational internalization of spiritual values
		Participation in meaning-oriented family rituals and practices
Contextual conditions	Meaning-supportive family context	A flexible family environment for expressing diverse beliefs
		Adolescent participation in family decision-making
Intervening Conditions	Internal Capacities for Sustaining Meaning	Development of self-directed learning and personal growth
		Persistence and resilience in developmental pathways
Barriers	Transformation and Distortion of Family Interactions	Authoritarian and controlling parenting styles
		Overprotective parental support
Strategies	Inner Reconstruction of Meaning	Reflective thinking and cognitive self-exploration
		Learning from mistakes and behavioral re-evaluation
Consequences	Individual Outcomes of Meaning-Making	Life satisfaction and inner contentment
		Sense of self-worth and self-esteem

The findings of the study indicated that meaning-making in adolescents' narratives was an interactive, dynamic, and multi-level process that developed within the context of family interactions. The core category of the study was the "emergence of adolescents' meaning-making in the dynamic context of family mechanisms," which shows that adolescents organized their experiences in relation to the quality of emotional relationships, value patterns, and communication styles within the family, and continuously restructured these meanings when encountering various social situations. In this model, family meaning-making processes emerged as causal conditions, including the internalization of family values, the experience of emotional support, participation in meaningful interactions, and observing consistency between parents' words and actions. These processes provided the initial framework through which adolescents interpreted their life experiences.

At the contextual level, family and socio-cultural contexts played an important role in the continuation and deepening of meaning-making. The presence of a dialogical climate within the family, flexibility in relationships,

and the possibility of expressing viewpoints freely helped adolescents reflect on and interpret their experiences. Moreover, experiencing acceptance of one's values and beliefs within the broader social environment could strengthen the stabilization of meaning. In addition, several internal capacities of adolescents—such as self-awareness, responsibility, realism, perseverance, and spiritual reliance—functioned as intervening conditions that enhanced the reconstruction of meaning when facing failures and life challenges.

Conversely, certain barriers could lead to disruptions in meaning-making. The most important of these barriers included premature parental judgments, value inconsistencies within the family, and the absence of an open space for dialogue, all of which weakened adolescents' meaning coherence. Under such conditions, adolescents employed a range of individual, familial, and social strategies to maintain and reconstruct meaning. The most significant of these strategies included personal reflection and reconsideration of experiences, family dialogue, and participation in value-oriented social and cultural connections.

The consequences of this process appeared at three levels: individual, familial, and social. At the individual level, the development of meaning coherence was associated with a stronger sense of purpose, greater life satisfaction, and increased resilience when facing difficulties. At the family level, meaning-making contributed to improved interaction quality, greater mutual respect, and the strengthening of supportive relationships. At the social level, this process facilitated more responsible participation in collective activities and social interactions among adolescents. Overall, the model derived from the data indicates that adolescents' meaning-making is a relational and context-dependent process that develops through ongoing interaction with the family and continues in connection with broader social contexts.

Discussion

This study developed a processual model of adolescent meaning-making grounded in family mechanisms conceptualized as a multidimensional system of interacting conditions. Family meaning-generating processes, including intergenerational transmission of spiritual values and parental value congruence, functioned as causal conditions, consistent with prior findings (Slichenko, 2022; Aisyah, 2025). A meaning-supportive family climate characterized by trust and openness, alongside sociocultural engagement,

facilitated meaning development (Tu, 2023; Kim et al., 2012). Internal capacities such as self-directedness and cognitive flexibility operated as intervening factors (Yanovska & Kogut, 2020). In contrast, disrupted family interactions and psychological control undermined meaning coherence (Shek et al., 2021), while erosion of cultural value systems further weakened meaning-making (Peplak et al., 2025). Inner stagnation and shame reflected additional risks (Goffnett & Routon, 2022). Meaning reconstruction through reflective processes (Lassig, 2022), dialogical family practices (Radez et al., 2018; Ospina-Romero et al., 2024), and media literacy (Vraga & Tully, 2017) promoted positive individual, familial, and social outcomes, including enhanced well-being and relational cohesion (Genest et al., 2021).

Conclusion

Overall, the findings highlight adolescents' meaning-making as an interactive and context-sensitive process in which the family plays a central role, offering a framework for promoting identity coherence and psychological well-being.

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

The authors have observed all ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Author Contributions

All authors played an active role in conducting the research. The implementation and coding of the interviews were carried out by the first and corresponding author, and the other authors contributed to the development of the other sections, the revision of the coding section, and the formulation of the final model.

Conflict of Interest

“The authors declare no conflict of interest.”

Acknowledgements

We would like to thank all the participants who assisted us in conducting this research.

Funding

This article was not financially supported by any organization.

تدوین الگوی معنایابی نوجوانان مبتنی بر سازوکارهای خانوادگی

محمد رضا کریمی^۱✉، سید محمد مهدی ساداتی هریکنده^۲، سید محمد تحویلدار^۳،
سید علیرضا تحویلدار^۴، و ابراهیم نعیمی^۵

۱. نویسنده مسئول، گروه آموزشی مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه:

counseling.karimi@gmail.com

۲. گروه آموزشی مشاوره، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: msadati4321@gmail.com

۳. گروه آموزشی مشاوره، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران، ایران. رایانامه: h427665@gmail.com

۴. گروه آموزشی مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: sattt6739@gmail.com

۵. گروه آموزشی مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: naeimi@atu.ac.ir

چکیده

هدف این پژوهش تدوین الگوی معنایابی نوجوانان بر اساس سازوکارهای خانوادگی بود. با توجه به اهمیت دوره نوجوانی در شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی، تلاش شد الگویی جامع از فرایندهای معنابخش ارائه شود. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و به روش نظریه داده‌بنیاد بر اساس الگوی اشتراوس و کوربین انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۲ نوجوان ۱۵ تا ۱۸ ساله شامل ۱۲ پسر و ۱۰ دختر گردآوری گردید. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد و تحلیل داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد که کدهای محوری استخراج‌شده شامل فرایندهای معنابخش خانوادگی، بستر معنابخش خانوادگی، بستر معنابخش فرهنگی-اجتماعی، ظرفیت‌های درونی تداوم معنا، استحاله تعاملات خانوادگی، فرسایش نظام ارزشی-فرهنگی خانوادگی، فرسایش معنایی و رکود درونی نوجوانان، فشارهای محیطی-اجتماعی، بازآفرینی درونی معنا، فرایندهای خانوادگی معنامحور، پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنامحور، پیامدهای فردی معنایابی، پیامدهای خانوادگی معنایابی و پیامدهای فرهنگی-اجتماعی معنایابی بودند. این مقوله‌ها الگویی را ترسیم کردند که نشان می‌دهد معنایابی نوجوانان فرآیندی پویا و چندلایه است که تحت تأثیر سازوکارهای خانوادگی، بستر فرهنگی-اجتماعی و ظرفیت‌های درونی قرار دارد. نتیجه‌گیری کلی پژوهش بیانگر آن است که خانواده به عنوان بستر اصلی معنایابی نوجوانان عمل می‌کند و توجه به سازوکارهای خانوادگی می‌تواند راهکارهای مؤثری برای ارتقای سلامت روانی، انسجام هویتی و سرمایه اجتماعی نسل جوان فراهم آورد.

کلیدواژه‌ها: معنایابی، سازوکارهای خانوادگی، نوجوانان، داده‌بنیاد

استناد به این مقاله: کریمی، محمد رضا، ساداتی هریکنده، سید محمد مهدی، تحویلدار، سید محمد، تحویلدار، سید علیرضا، و نعیمی، ابراهیم. (۱۴۰۵). تدوین الگوی معنایابی نوجوانان مبتنی بر سازوکارهای خانوادگی. *روان‌شناسی تربیتی*، ۲۲ (۸۱)، ۲۵۵-۲۲۵.

<https://doi.org/10.22054/jep.2026.91602.4362>

© ۲۰۲۶ نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی



مقدمه

در دهه‌های اخیر، نوجوانی در بستری از دگرگونی‌های پرشتاب فرهنگی و اجتماعی تجربه می‌شود؛ دگرگونی‌هایی که چارچوب‌های نسبتاً پایدار معنا، ارزش و هویت را متکثر و سیال ساخته‌اند (Branje, 2022). گسترش منابع متنوع اطلاعات، مواجهه با گفتمان‌های متعدد و افزایش امکان‌های انتخاب از یک سو فرصت‌های تازه‌ای برای خودتعریف‌گری فراهم کرده و از سوی دیگر سطح بالاتری از ابهام و ناپایداری را به تجربه زیسته نوجوان افزوده است (Avci et al., 2024). در چنین زمینه متکثر فرهنگی-اجتماعی، پرسش‌هایی مانند «برای چه زندگی می‌کنم؟»، «به کدام جهت می‌روم؟» و «چه چیزی زندگی مرا ارزشمند می‌کند؟» زودتر و با شدت بیشتری فعال می‌شوند. چنین وضعیتی نشان می‌دهد که مسئله معنایابی در نوجوانی صرفاً یک موضوع نظری نیست، بلکه پاسخی به یک ضرورت تحولی است (He et al., 2023). در این میان، هرچند تحولات رسانه‌ای و فناورانه بخشی از زیست نوجوانان امروز را شکل می‌دهند، سازوکارهای خانوادگی، به‌ویژه در بافت ایران، نقش بسزایی در فرایند معنایابی نوجوانان دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵).

در ادبیات روان‌شناسی تحولی، معنایابی به‌مثابه فرایندی پویا تعریف می‌شود که طی آن فرد تجربه‌های خود را تفسیر، سازمان‌دهی و در چارچوبی منسجم بازسازی می‌کند (de Moor, 2023). معنایابی صرفاً داشتن احساس معنا نیست، بلکه شامل تلاش فعال برای برقرار کردن پیوندی قابل فهم میان رویدادهای زندگی، باورهای شخصی و افق آینده است (Park, 2022). این فرایند در دوره نوجوانی اهمیتی مضاعف می‌یابد، زیرا نوجوان هم‌زمان درگیر بازتعریف هویت، بازنگری در ارزش‌های دریافت‌شده و شکل‌دهی به جهت‌گیری‌های آینده‌محور است (Branje, 2022). مسئله اساسی در این میان آن است که در شرایط متکثر و بعضاً متعارض امروز، نوجوانان چگونه تجربه‌های پراکنده و گاه تنش‌آلود خود را در قالبی منسجم و جهت‌دار سامان می‌دهند. به‌بیان دیگر، پرسش محوری در سطح عام این است که چه سازوکارهایی امکان می‌دهند فرایند معنایابی در نوجوانی به شکل پایدار و رشد‌آفرین شکل گیرد و چه عواملی می‌توانند آن را دچار گسست یا تزلزل کنند (دی‌مور، ۲۰۲۳). طرح این مسئله، زمینه را برای بررسی دقیق‌تر بسترها و فرایندهای مؤثر بر معنایابی نوجوانان فراهم می‌سازد. در همین راستا، اگر معنایابی را پدیده‌ای فرایندی بدانیم که طی آن نوجوان

تجربه‌های خود را تفسیر و سازمان‌دهی می‌کند، این پرسش پیش می‌آید که این فرایند در چه بستری شکل می‌گیرد و از چه منابعی تغذیه می‌شود.

پاسخ به این پرسش، مستلزم عبور از سطح فردی و توجه به بافت‌های تعاملی است. معنایابی پدیده‌ای صرفاً درون روانی نیست؛ بلکه در تعامل مستمر فرد با محیط‌های ارتباطی و فرهنگی ساخته می‌شود. نوجوان معنا را در خلأ نمی‌سازد، بلکه در دل روابط، گفت‌وگوها، روایت‌ها و نظام‌های ارزشی پیرامون خود به تدریج به آن دست می‌یابد (Habermas, 2025). در بافت فرهنگی ایران، خانواده همچنان یکی از مرکزی‌ترین نهادهای اجتماعی در شکل‌دهی به نظام ارزش‌ها، هویت و جهت‌گیری‌های معنایی نوجوانان به شمار می‌رود (امان‌اللهی و همکاران، ۱۴۰۴). روابط خانوادگی در بسیاری از خانواده‌های ایرانی با درجه بالایی از درهم‌تنیدگی عاطفی، اهمیت پیوندهای نسلی، و حضور پررنگ ارزش‌های دینی و اخلاقی همراه است؛ عواملی که می‌توانند چارچوب‌های اولیه تفسیر تجربه و فهم موقعیت‌های زندگی را برای نوجوانان فراهم سازند (ساروخانی، ۱۳۹۰؛ قنبری برزین و همکاران، ۱۳۹۶). به‌طوری‌که کیفیت روابط والد-فرزند، حمایت عاطفی خانواده، و همخوانی ارزش‌های خانوادگی با تجربه نوجوان می‌تواند با شاخص‌هایی همچون احساس معنا در زندگی، امید به آینده و انسجام هویتی در نوجوانان مرتبط باشد (بهلکه و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمدی نسب و همکاران، ۱۴۰۰). از این منظر، خانواده در بافت ایرانی نه صرفاً یک زمینه اجتماعی، بلکه یکی از مهم‌ترین منابع شکل‌دهی به چارچوب‌های معنایی اولیه نوجوانان محسوب می‌شود. بااین‌حال، نقش خانواده در معنایابی را نمی‌توان به مؤلفه‌های ساده‌ای مانند سبک فرزندپروری یا میزان حمایت عاطفی فروکاست. آنچه در سطح عمیق‌تری اهمیت دارد، مجموعه فرایندهای تعاملی و تنظیمی‌ای است که در ساختار خانواده فعال‌اند؛ فرایندهایی که تعیین می‌کنند تجربه نوجوان چگونه دیده، شنیده و تفسیر می‌شود. به‌طوری‌که کیفیت گفت‌وگوهای خانوادگی درباره مسائل وجودی، نحوه پاسخ‌دادن به پرسش‌های نوجوان، میزان انعطاف‌پذیری در مواجهه با تفاوت دیدگاه‌ها، و همخوانی میان ارزش‌های اعلام‌شده و رفتارهای زیسته، همگی می‌توانند در شکل‌گیری یا تضعیف انسجام معنایی نقش داشته باشند (Renjaän et al., 2026). بر مبنای چنین درکی از نقش خانواده، لازم است به نحوه بازتاب این رابطه در ادبیات پژوهشی توجه شود. معنایابی زمانی تقویت می‌شود که نوجوان بتواند تجربه‌های شخصی خود را در چارچوبی قابل فهم ادغام کند و میان

«خود فردی» و «نظام ارزشی پیرامون» نوعی پیوستگی برقرار سازد. خانواده به‌عنوان نزدیک‌ترین نظام ارزشی، می‌تواند این پیوستگی را تسهیل یا مختل کند. اگر تعاملات خانوادگی امکان‌پذیر باشد، بیان آزادانه تجربه‌ها و مشارکت در تفسیر رویدادها را فراهم سازد، فرایند معنایی به سمت انسجام و ثبات حرکت می‌کند (Dewhirst et al., 2023). در مقابل، اگر این تعاملات با تعارض‌های حل‌نشده، دوگانگی ارزشی یا انسداد ارتباطی همراه باشد، نوجوان ممکن است در سازمان‌دهی معنایی تجربه‌های خود دچار گسست شود (Shek et al., 2025). بر این مبنا، مطالعات متعددی در سال‌های اخیر به بررسی رابطه میان خانواده و تجربه معنا در نوجوانان پرداخته‌اند. بخش قابل توجهی از این پژوهش‌ها بر مؤلفه‌هایی همچون سبک‌های فرزندپروری، کیفیت رابطه والد-نوجوان، حمایت هیجانی، یا میزان انسجام خانوادگی تمرکز داشته‌اند و نشان داده‌اند که این عوامل با احساس معنا، امید به آینده و انسجام هویتی نوجوانان همبسته‌اند (Li et al., 2025; Han & Yuen, 2024). در این رویکردها، خانواده عمدتاً به‌عنوان مجموعه‌ای از متغیرهای قابل اندازه‌گیری در نظر گرفته شده است که می‌توانند سطح معناداری تجربه نوجوان را پیش‌بینی کنند (شک و همکاران، ۲۰۲۵). در کنار این خط پژوهشی، برخی مطالعات نیز بر چندمنبعی بودن معنایی تأکید کرده‌اند و خانواده را تنها یکی از منابع ممکن معنا دانسته‌اند. در این دیدگاه‌ها، همسالان، مدرسه، رسانه‌ها و زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی نیز در ساخت معنا نقش دارند و سهم خانواده بسته به سن، بافت فرهنگی و شرایط اجتماعی می‌تواند تغییر کند (Zhang et al., 2025). در امتداد این مطالعات، ادبیات پژوهشی فارسی نیز طی سال‌های اخیر به بررسی ابعاد مختلف معنای زندگی پرداخته است (رهاننده و همکاران، ۲۰۲۴). بخشی از این پژوهش‌ها رابطه میان معنای زندگی با متغیرهایی مانند حمایت خانوادگی، سبک‌های فرزندپروری، دین‌داری، امید به آینده و سلامت روان را بررسی کرده‌اند و نشان داده‌اند که کیفیت روابط خانوادگی می‌تواند با تجربه معنا در زندگی نوجوانان ارتباط معناداری داشته باشد (حمزه گردشی و همکاران، ۱۳۹۸؛ فریدونی و شمشیری، ۱۴۰۴). در مجموع، با وجود مطالعات ارزشمند صورت گرفته، نحوه سازمان‌یابی این عوامل در قالب فرایندهای تعاملی و چگونگی شکل‌گیری معنایی نوجوانان در بستر تجربه‌های روزمره خانوادگی همچنان نیازمند تبیین دقیق‌تری است.

با وجود گسترش پژوهشی، دو محدودیت اساسی در ادبیات موجود قابل مشاهده است. نخست آن که بخش عمده‌ای از مطالعات، رابطه میان متغیرهای خانوادگی و معنای زندگی را در قالب طرح‌های کمی و همبستگی بررسی کرده‌اند. در این چارچوب، معنایابی غالباً به عنوان یک پیامد نسبتاً ایستا در نظر گرفته می‌شود و تمرکز بر شدت یا سطح آن است، نه بر چگونگی شکل‌گیری و تحول آن. دوم آن که حتی در مطالعاتی که به نقش خانواده پرداخته‌اند، تمرکز بیشتر بر مؤلفه‌های مجزا بوده است و کمتر تلاشی برای صورت‌بندی خانواده به مثابه یک «نظام معنابخش» انجام شده است. در بافت ایران نیز، اگرچه مطالعاتی درباره معنای زندگی یا نقش برخی متغیرهای خانوادگی انجام شده است، هنوز الگویی پویا و زمینه‌مند که بتواند چگونگی شکل‌گیری و تداوم معنایابی نوجوان را در متن تعاملات واقعی خانوادگی تبیین کند، به طور نظام‌مند ارائه نشده است. بر این اساس، خلأ اصلی در ادبیات را می‌توان در نبود مدلی دانست که خانواده را نه به عنوان مجموعه‌ای از شاخص‌های جداگانه، بلکه به مثابه نظامی تعاملی و معنابخش در نظر گیرد؛ نظامی که در آن معنا در بستر روابط، گفت‌وگوها، شیوه‌های تفسیر تجربه و سازوکارهای تنظیمی خانواده شکل می‌گیرد و تداوم می‌یابد. با توجه به این خلأ، بررسی معنایابی نوجوانان در بستر خانواده نیازمند رویکردی است که بتواند فراتر از سنجش روابط میان متغیرها، به بازسازی فرایندهای تعاملی و زمینه‌مند بپردازد. از آنجاکه معنایابی پدیده‌ای پویا، روایی و وابسته به تجربه زیسته است، فهم آن مستلزم رویکردی است که امکان کشف مقولات برآمده از داده و تبیین روابط میان آن‌ها را فراهم سازد. در چنین چارچوبی، نظریه داده‌بنیاد می‌تواند ابزار مناسبی برای استخراج یک الگوی مفهومی پویا از دل روایت‌های نوجوانان باشد. بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر، تبیین و تدوین الگویی پویا از معنایابی نوجوانان بر پایه سازوکارهای خانوادگی در بستر تعاملات زیسته آنان است.

روش

پژوهش حاضر از نظر روش‌شناسی در چارچوب مطالعات کیفی و با بهره‌گیری از رویکرد نظریه داده‌بنیاد صورت پذیرفت. انتخاب رویکرد کیفی در این پژوهش علاوه بر ماهیت فرایندی معنایابی، به اهمیت بافت فرهنگی و خانوادگی در شکل‌گیری تجربه‌های نوجوانان ایرانی نیز مرتبط بود. در مطالعات کیفی، معنا نه به عنوان پدیده‌ای مستقل از زمینه، بلکه به عنوان تجربه‌ای وابسته به بسترهای

اجتماعی، فرهنگی و تعاملی در نظر گرفته می‌شود. از آنجا که خانواده در فرهنگ ایرانی نقش پررنگی در انتقال ارزش‌ها، هنجارها و شیوه‌های تفسیر تجربه ایفا می‌کند، استفاده از نظریه داده‌بنیاد امکان فهم عمیق‌تر فرایندهای معنایی نوجوانان را در متن تعاملات واقعی خانوادگی فراهم ساخت. جمعیت مورد مطالعه را نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران در سال ۱۴۰۴ تشکیل دادند. شرکت‌کنندگان بر اساس معیارهای از پیش تعیین شده برای ورود به تحقیق، به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. معیارهای ورود شامل سن بین ۱۵ تا ۱۸ سال، تجربه ادراک شده از نقش مؤثر خانواده در مسیر تحصیلی و شخصی، تمایل به مشارکت در مصاحبه، و کسب نمره معنادار در پرسشنامه معنا در زندگی (MLQ) بود که توسط استیگر و همکاران (۲۰۰۶) طراحی شده و از دو خرده‌مقیاس «وجود معنا» «جست‌وجوی معنا» تشکیل شده است. پرسشنامه MLQ برای سنجش سطح معناداری آزمودنی‌ها پیش از ورود به مرحله مصاحبه اجرا شد تا مشخص شود نوجوانان در طیف «دارای تجربه معناداری» قرار دارند. همچنین، در انتخاب مشارکت‌کنندگان تلاش شد تنوع نسبی از نظر شرایط خانوادگی، سبک تعاملات والد-فرزند و زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی رعایت شود تا تجربه‌های متفاوت نوجوانان در بافت شهری تهران بازنمایی گردد.

فرایند گردآوری داده‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. فرایند گردآوری داده‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت؛ به این معنا که پس از انجام مصاحبه‌ها، داده‌های جدید دیگر منجر به شکل‌گیری مقولات تازه یا گسترش ابعاد مفهومی موجود نمی‌شدند و الگوهای اصلی پژوهش به ثبات نسبی رسیده بودند. همچنین داده‌های موجود برای تحلیل و تدوین الگوی نهایی مورد استفاده قرار گرفتند. تجزیه و تحلیل داده‌ها هم‌زمان با گردآوری آن‌ها آغاز شد و مطابق با مراحل سه‌گانه پیشنهادی اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) پیش رفت. در مرحله نخست، متن مصاحبه‌ها از طریق کدگذاری باز خطبه‌خط بررسی شد و بخش‌هایی از داده که به تجربه‌های زیسته نوجوانان از فرایند معنایی و نقش سازوکارهای خانوادگی اشاره داشت، به مفاهیم اولیه و کدهای باز تبدیل گردید. در این گام، از طریق مقایسه مستمر داده‌ها، کدهای مشابه در بسترهای مفهومی یکسان دسته‌بندی شدند. در گام بعد، یعنی کدگذاری محوری، مفاهیم هم‌سنخ در قالب مقوله‌های گسترده‌تر سازمان دهی شد و پیوند میان آن‌ها بر اساس مدل پارادایمی (شامل شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، موانع، راهبردها و پیامدها) مورد واکاوی قرار گرفت. در این مرحله، تلاش شد چگونگی

تکوین معنا در بستر تعاملات خانوادگی، زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی و ظرفیت‌های درونی نوجوانان در ارتباط با یکدیگر تحلیل شود. در نهایت، در مرحله کدگذاری انتخابی، مقوله هسته‌ای (تکوین معنایابی نوجوان در بستر پویای سازوکارهای خانوادگی) که توان تبیین و یکپارچه‌سازی سایر مقوله‌ها را داشت، شناسایی شد. سایر مقوله‌ها در ارتباطی منسجم و منطقی پیرامون این هسته مرکزی سازمان یافتند تا الگوی مفهومی نهایی پژوهش تدوین گردد. به‌منظور اطمینان از صحت تحلیل‌ها، فرایند استخراج مقوله‌ها از کدهای باز با ارجاع مداوم به جملات و روایت‌های اصیل مشارکت‌کنندگان صورت گرفت تا شفافیت تحلیل و پیوند میان داده‌های خام و مفاهیم انتزاعی حفظ شود. در روش واریسی با مصاحبه‌شوندگان، یافته‌های پژوهشی در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و در خصوص تطبیق یافته‌ها با تجارب زیسته و وضعیت زندگی‌شان نظرخواهی شد. همچنین در فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها از خبرگان پژوهش کیفی (استاد مربوطه) جهت نظارت بر کدگذاری و کفایت داده‌ها و خوشه‌ها استفاده گردید.

یافته‌ها

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، ۲۲ نوجوان ۱۵ تا ۱۸ ساله شامل ۱۲ پسر و ۱۰ دختر در پژوهش شرکت داشتند. از نظر ساختار خانواده، ۶ نفر (۲۷٪) در خانواده‌های سه‌نفره، ۹ نفر (۴۱٪) در خانواده‌های چهارنفره و ۷ نفر (۳۲٪) در خانواده‌های پنج‌نفره زندگی می‌کردند و از نظر آموزشی در مدارس دولتی و غیردولتی به‌طور نسبتاً برابر توزیع شده بودند. اغلب مشارکت‌کنندگان فرزندان اول یا دوم بودند و مشاغل والدین در طیفی از کارمند، آزاد، معلم، خانه‌دار و بازنشسته قرار می‌گرفت. نمرات پرسشنامه معنا در زندگی نیز در بازه مطلوب (۴۸ تا ۶۳) قرار داشت که نشان‌دهنده سطح مناسب معناداری در میان نوجوانان واردشده به مطالعه است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

شماره مصاحبه	جنسیت	سن	ترتیب تولد	نمره MLQ	شماره مصاحبه	جنسیت	سن	ترتیب تولد	نمره MLQ
۱	پسر	۱۸	۲	۶۱	۱۲	پسر	۱۶	۱	۵۱
۲	پسر	۱۷	۲	۵۶	۱۳	پسر	۱۷	۲	۵۸
۳	پسر	۱۸	۱	۵۸	۱۴	پسر	۱۵	۳	۴۹
۴	پسر	۱۶	۱	۵۲	۱۵	پسر	۱۸	۱	۶۳
۵	پسر	۱۸	۱	۵۹	۱۶	دختر	۱۶	۲	۵۵
۶	پسر	۱۷	۳	۵۴	۱۷	دختر	۱۷	۱	۵۷
۷	دختر	۱۵	۱	۵۷	۱۸	دختر	۱۸	۳	۶۱
۸	دختر	۱۷	۲	۶۰	۱۹	پسر	۱۵	۱	۴۸
۹	دختر	۱۶	۲	۵۵	۲۰	دختر	۱۶	۳	۵۲
۱۰	دختر	۱۵	۱	۵۳	۲۱	پسر	۱۷	۲	۵۹
۱۱	دختر	۱۸	۱	۶۲	۲۲	دختر	۱۸	۲	۶۰

فرایند تحلیل داده‌ها مطابق رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین انجام شد. تحلیل داده‌ها در مرحله کدگذاری باز به استخراج مجموعه‌ای از مفاهیم اولیه از روایت‌های نوجوانان انجامید. این مفاهیم در مرحله کدگذاری محوری در قالب مقوله‌هایی چون فرایندهای معنابخش خانوادگی، زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی، ظرفیت‌های درونی، موانع و راهبردهای معناسازی سازمان یافتند. درنهایت، همه این مقوله‌ها در کد انتخابی «تکوین معنایابی نوجوان در بستر پویای سازوکارهای خانوادگی» یکپارچه شدند و الگوی نهایی یافته‌ها را شکل دادند.

جدول ۲. کدهای باز و محوری استخراج‌شده از روایت‌های نوجوانان

شرایط علی	فرایندهای معنابخش خانوادگی	درونی‌سازی ارزش‌های معنوی بین‌نسلی
	مشارکت در آیین‌ها و مناسک خانوادگی معنامحور احساس تعلق و پیوستگی معنوی خانوادگی حمایت عاطفی و صمیمیت خانوادگی معنویت و باورهای دینی خانواده اصالت و همخوانی ارزشی والدین	

بستری انعطاف‌پذیر برای ابراز باورهای متفاوت مشارکت در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی گشودگی خانواده به پرسش‌های وجودی نوجوان پرورش اعتماد متقابل از دل تجارب مشترک انسجام و هم‌افزایی عاطفی در روابط خانوادگی	بستر معنابخش خانوادگی
موقعیت اقتصادی-اجتماعی مطلوب خانواده مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی معنادار احساس تعلق فرهنگی به جامعه و ریشه‌های بومی پیوستگی ارزش‌های خانوادگی و اجتماعی	بستر معنابخش فرهنگی-اجتماعی شرایط زمینه‌ای
پرورش خودهدایتی در مسیر یادگیری پشتکار و استقامت در مسیر رشد انعطاف‌پذیری شناختی در مواجهه با دیدگاه‌های متفاوت واقع‌نگری و پذیرش شرایط موجود زندگی اعتماد درونی به خداوند به‌عنوان منبع معنا تقویت مسئولیت‌پذیری در تصمیم‌ها و رفتارهای فردی	ظرفیت‌های درونیِ تداوم معنا شرایط مداخله‌گر
سبک والدینی سلطه‌جو حمایت افراطی والدین بی‌اعتبارسازی هیجانات فرزندان محرومیت از ارضای نیازهای عاطفی کناره‌گیری از روابط و احساس طرد مقایسه‌گری مداوم والدین با همسالان گسست عاطفی-ارزشی بین‌نسلی خودسانسوری ناشی از ترس قضاوت	استحاله تعاملات خانوادگی
دوگانگی ارزشی در کنش‌های والدین فقدان الگوهای الهام‌بخش گسست از ریشه‌های فرهنگی ناهماهنگی ارزش‌های خانوادگی با فرهنگ جامعه کاهش اعتبار الگوهای فرهنگی و اخلاقی روزمرگی و فقدان تجربه‌های معنادار خانوادگی	فرسایش نظام ارزشی-فرهنگی خانوادگی موانع
دشواری در تنظیم هیجان ابهام در هویت شخصی وابستگی به تأیید بیرونی	فرسایش معنایی و رکود درونی نوجوانان

احساس ناکارآمدی شخصی شرم درونی و خودسرزنی مداوم بی‌نظمی رفتاری و مسئولیت‌گریزی شخصی تجربه‌های آسیب‌زا و تروماهای حل‌نشده فقدان هدفمندی آینده‌محور	فرسایش معنایی و رکود درونی نوجوانان	
وضعیت اقتصادی نامطلوب خانوادگی فضای رسانه‌ای ناسالم نبود فرصت برای مشارکت‌های اجتماعی	فشارهای محیطی - اجتماعی	
تفکر تأملی و خودکاوی شناختی یادگیری از خطا و بازنگری در رفتارها بازسازی معنا در دل ناکامی‌ها تقویت خودآگاهی و شناخت ظرفیت‌های درونی هدفمندی آگاهانه در مسیر رشد	بازآفرینی درونی معنا	راهنم‌ها
گفت‌وگوی روزمره در روابط خانوادگی والدگری مبتنی بر توانمندی‌ها الگوسازی زندگی هدفمند توسط والدین انتقال روایت‌های خانوادگی معنا‌محور تقویت خودمختاری و عاملیت فرزندان	فرایندهای خانوادگی معنا‌محور	
دوستی‌های معنا‌محور و الهام‌بخش میان همسالان ترویج عدالت اجتماعی در رشد نوجوانان ترویج سواد رسانه‌ای و مصرف نقادانه محتوا مشارکت فعال در تصمیم‌گیری‌های جمعی	پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنا‌محور	
رضایت از زندگی و خشنودی درونی احساس ارزشمندی و عزت‌نفس هماهنگی درونی باورها و ثبات روانی نگرش خوش‌بینانه و امید به آینده احساس عاملیت، خودتعیینی و کنترل درونی تاب‌آوری روانی و بازسازی پس از سختی‌ها	پیامدهای فردی معنایی	پیامدها
تعامل احترام‌آمیز و درک متقابل بین‌نسلی پایداری هیجانی و انسجام عملکردی خانواده تداوم نظام ارزشی و اخلاقی در خانواده	پیامدهای خانوادگی معنایی	

کاهش رفتارهای پرخطر و انحرافات اجتماعی
مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی سازنده
ترویج ارزش‌های اخلاقی و همبستگی فرهنگی
اثربخشی اجتماعی و گرایش نوع‌دوستانه

پیامدهای فرهنگی و
اجتماعی معنایابی

معنایابی در روایت نوجوانان، پدیده‌ای تعاملی و چندسطحی بود که در بستر تعاملات خانوادگی تکوین می‌یافت. نوجوانان تجربه‌های زیسته خود را در پیوند با کیفیت روابط عاطفی، الگوهای ارزشی و شیوه ارتباط میان اعضای خانواده سازمان‌دهی می‌کردند و این معنا را در مواجهه با موقعیت‌های اجتماعی بازتنظیم می‌ساختند. به‌ویژه در خانواده‌هایی که روابط بر پایه اعتماد و گفت‌وگو استوار بود، معنایابی از سطح یک دریافت گذرا فراتر می‌رفت و به فرایندی درونی، پویا و تحول‌پذیر تبدیل می‌شد. مشارکت‌کننده شماره ۱ در این زمینه گفت: «والدینم ارزش‌هایی را که می‌گفتند، زندگی می‌کردند». این روایت نشان می‌دهد که معنا بیش از آن‌که از طریق آموزش مستقیم منتقل شود، در تجربه زیسته ارزش‌ها و مشاهده انطباق گفتار و رفتار شکل می‌گیرد. از این رو، مقوله هسته‌ای «تکوین معنایابی در بستر تعاملات خانوادگی» ناظر بر فرایندی است که در آن معنا در متن روابط خانوادگی ساخته و بازساخته می‌شود.

در تبیین چگونگی شکل‌گیری این فرایند، فرایندهای معنابخش خانوادگی به‌عنوان شرایط علی برجسته شدند. این فرایندها شامل درونی‌سازی ارزش‌های خانوادگی، تجربه حمایت عاطفی، مشارکت در تعاملات معنادار و مشاهده همخوانی میان گفتار و رفتار والدین بود. نوجوانانی که خانواده را فضایی امن، پذیرنده و برخوردار از ثبات ارزشی تجربه می‌کردند، توانایی بیشتری برای تفسیر رویدادهای زندگی و حفظ انسجام معنایی داشتند. مشارکت‌کننده شماره ۱۰ بیان کرد: «وقتی مشکلی برام پیش می‌اومد، خانواده‌م سعی می‌کردن کمک کنن بفهمم چرا این اتفاق افتاده و چطور می‌تونم باهاش کنار بیام». این گفته نشان می‌دهد که خانواده تنها نقش حمایت‌کننده نداشت، بلکه از طریق گفت‌وگو و جهت‌دهی تفسیری، در ساخت چارچوب معنایی نوجوان مشارکت می‌کرد؛ بنابراین، معنایابی در بستری آغاز می‌شود که ارزش‌ها نه فقط آموزش داده می‌شوند، بلکه در روابط روزمره و در شیوه مواجهه خانواده با مسائل، به‌صورت عملی تجربه می‌شوند.

باین‌حال، این فرایند تنها به کیفیت کنش‌های درون خانواده محدود نبود، بلکه بسترهای خانوادگی و فرهنگی-اجتماعی نیز در تداوم و تعمیق آن نقش ایفا می‌کردند. در سطح خانوادگی، وجود فضای گفت‌وگو، انعطاف‌پذیری در روابط و امکان بیان آزادانه دیدگاه‌ها به نوجوانان کمک می‌کرد تا تجربه‌های خود را بازاندیشی و تفسیر کنند. مشارکت‌کننده شماره ۹ در توصیف این فضا بیان کرد: «توی خونه ما می‌شه درباره هر موضوعی حرف زد، حتی وقتی نظرمون با هم فرق داره.» چنین تجربه‌ای نشان می‌دهد که امکان گفت‌وگوی آزاد و احساس شنیده‌شدن، نوعی امنیت روانی ایجاد می‌کند که زمینه بازسازی معنای تجربه‌ها را فراهم می‌سازد. در سطحی گسترده‌تر، بسترهای اجتماعی و فرهنگی نیز در تقویت یا تضعیف این فرایند نقش داشتند؛ به‌ویژه زمانی که نوجوانان احساس می‌کردند ارزش‌ها و باورهایشان در محیط اجتماعی موردپذیرش قرار می‌گیرد. مشارکت‌کننده شماره ۱۹ در این زمینه گفت: «وقتی می‌بینم آدم‌های اطرافم هم به چیزهایی که برای من مهمه اهمیت می‌دن، حس می‌کنم مسیرم درست‌تره.» بدین ترتیب، معنایابی نوجوانان در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه در پیوند با کیفیت روابط خانوادگی و تجربه تعلق در بستر اجتماعی، امکان رشد و تثبیت می‌یابد.

در کنار این بسترهای بیرونی، برخی ظرفیت‌های درونی نیز می‌توانستند مسیر معنایابی را تعدیل و تقویت کنند. خودآگاهی، مسئولیت‌پذیری، واقع‌نگری، پشتکار و اتکای معنوی از جمله عواملی بودند که به نوجوانان امکان می‌داد در مواجهه با ناکامی‌ها، معنا را بازسازی کنند. مشارکت‌کننده شماره ۱۱ گفت: «وقتی یه شکست می‌خورم، سعی می‌کنم اول بفهمم سهم خودم چی بوده تا ارزش یاد بگیرم.» این نگرش بیانگر نوعی عاملیت شناختی در فرایند معنایابی است؛ عاملی که نوجوان را از موقعیت انفعال بیرون آورده و به بازاندیشی فعالانه سوق می‌دهد. در کنار آن، اتکای معنوی نیز به‌عنوان منبعی درونی، توان تحمل و بازسازی را افزایش می‌داد؛ مشارکت‌کننده شماره ۸ اظهار کرد: «وقتی که حس سردرگمی دارم، دعا می‌کنم و آروم‌تر می‌شم، انگار دوباره مسیرم رو پیدا می‌کنم.» این روایت‌ها نشان می‌دهد که معنایابی نه تنها متکی بر شرایط بیرونی، بلکه وابسته به منابع روانی-معنوی درونی نوجوانان نیز هست.

در نقطه مقابل، هرگاه تعاملات خانوادگی، انسجام ارزشی، منابع درونی نوجوان و فشارهای اجتماعی به‌طور هم‌زمان دچار اختلال می‌شدند، گسست معنایی پدیدار می‌گردید. موانع اصلی در

این فرایند شامل قضاوت‌های زودهنگام والدین، دوگانگی ارزشی در خانواده و نبود فضای گفت‌وگو بود؛ عواملی که انسجام معنایی نوجوان را تضعیف می‌کردند. مشارکت‌کننده شماره ۱۶ در این زمینه گفت: «فکر می‌کنم وقتی نظر متفاوتی داشته باشی و توان جمع قضاوت بشی، کم کم ترجیح می‌دی چیزی نگی و بیشتر سکوت کنی که فکر می‌کنم باعث دور شدن از خانواده و اون چیزایی که براشون مهمه میشه». این تجربه نشان می‌دهد که نبود پذیرش در تعاملات خانوادگی، احساس حذف و سکوت معنادار را تقویت می‌کند و پیوند نوجوان با ارزش‌های خانوادگی را سست می‌سازد. از سوی دیگر، ناسازگاری میان گفتار و رفتار والدین نیز موجب سردرگمی معنایی می‌شد؛ مشارکت‌کننده شماره ۱۸ توضیح داد: «خب خیلی وقتا میشه که بزرگترا بیچی می‌گن اما به بیچی دیگه عمل می‌کنن که آدم میمونه چی درسته و چی غلط». چنین تضادهایی فرایند سازمان‌دهی معنا را مختل کرده و مانع شکل‌گیری الگویی باثبات برای تفسیر تجربه می‌شود؛ بنابراین، موانع معنایابی صرفاً از فشارهای بیرونی ناشی نمی‌شوند، بلکه از درون روابط ناسازگار و ارزش‌های متعارض خانوادگی نیز ریشه می‌گیرند.

در پاسخ به چنین شرایطی، نوجوانان برای حفظ و بازسازی معنا از مجموعه‌ای از راهبردهای فردی، خانوادگی و اجتماعی بهره می‌گرفتند. یکی از مهم‌ترین این راهبردها، تأمل فردی و بازاندیشی در تجربه‌ها بود؛ به این معنا که نوجوانان می‌کوشیدند رویدادهای مثبت و منفی را به فرصتی برای یادگیری و رشد تبدیل کنند. مشارکت‌کننده شماره ۲۰ در این زمینه بیان کرد: «بعد از هراشتباه، سعی می‌کنم بشینم فکر کنم ببینم چی شد که این‌طوری شد و چی می‌تونم ازش یاد بگیرم که دیگه این اتفاق تکرار نشه». چنین رویکردی نشان‌دهنده نقش بازتابگری فردی در سازمان‌دهی معنایی تجربه‌هاست. افزون بر این، گفت‌وگوی خانوادگی و الگوسازی والدین نیز به‌عنوان راهبردی مهم در تثبیت معنا عمل می‌کرد؛ چنان‌که مشارکت‌کننده شماره ۸ اشاره کرد: «وقتی با پدر و مادرم درباره چیزهایی که برام مهمه حرف می‌زنم، حس می‌کنم بهتر می‌فهمم باید چه مسیری رو ادامه بدم». در سطحی گسترده‌تر، پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنامحور، ازجمله ارتباط با همسالان همدل، حضور در فعالیت‌های جمعی ارزش‌مدار و مشارکت در فضاهایی که احساس تعلق و هم‌راستایی ارزشی را تقویت می‌کردند، به نوجوانان کمک می‌کرد تا معنا را در سطحی فراتر از تجربه فردی و خانوادگی تثبیت کنند. از این منظر، راهبردهای معنایابی بیانگر نوعی کنشگری فعال

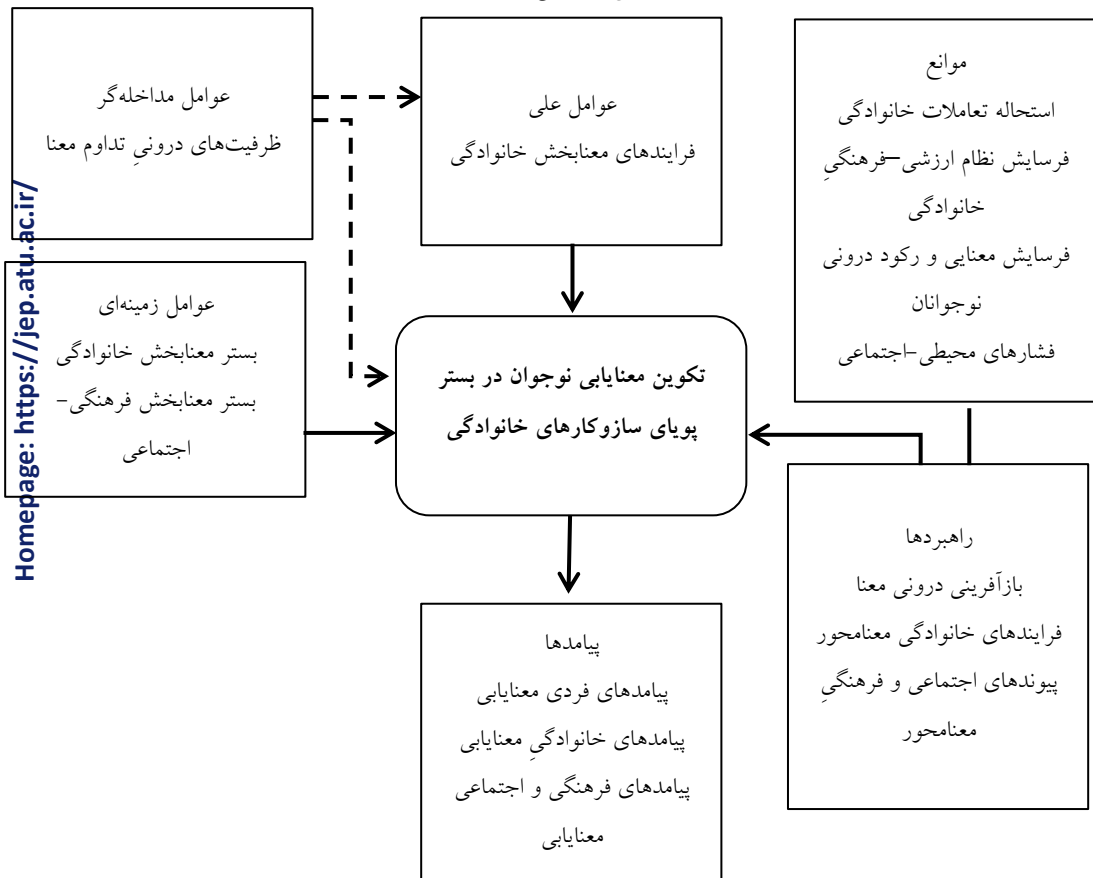
در نوجوانان اند که از طریق تأمل فردی، گفت‌وگو در خانواده و مشارکت در پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنامحور، به بازسازی و تثبیت معنا در زندگی می‌انجامد.

برآیند این فرایند، ظهور پیامدهایی در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی بود که به انسجام روانی و کیفیت روابط نوجوانان جهت می‌بخشید. در سطح فردی، شکل‌گیری انسجام معنایی با افزایش رضایت از زندگی، احساس هدفمندی و تاب‌آوری در مواجهه با دشواری‌ها همراه بود. مشارکت‌کننده شماره ۳ در توصیف این تجربه بیان کرد: «الان حس می‌کنم می‌دونم برای چی دارم تلاش می‌کنم، حتی آگه سخت باشه یا مشکلات زیادی تو راهم باشه.» این تجربه نشان می‌دهد که دستیابی به معنا می‌تواند نوعی ثبات روان‌شناختی و جهت‌مندی در زندگی نوجوان ایجاد کند. در سطح خانوادگی، معناییابی به بهبود کیفیت تعاملات و شکل‌گیری روابط احترام‌آمیز و حمایتگر منجر می‌شد؛ به گونه‌ای که نوجوانان احساس می‌کردند توانایی بیشتری برای درک متقابل و حل تعارض‌ها دارند. مشارکت‌کننده شماره ۷ اظهار کرد: «خب وقتی به سری خط قرمزها برای خودت داری و میدونی تو این زندگی چند چندی به احترام خاصی تو خانواده به دست میاری و به طبع این احترام رو هم به بقیه خانواده‌ات برمی‌گردونی که خودش باعث صمیمیت میشه.» افزون بر این، معناییابی زمینه مشارکت اجتماعی مسئولانه را نیز تقویت می‌کرد و نوجوانان را به حضور فعال‌تر در روابط و فعالیت‌های جمعی سوق می‌داد. مشارکت‌کننده شماره ۵ در این زمینه بیان کرد: «وقتی حس می‌کنم کاری که انجام می‌دم به چیزی به دنیا اضافه میکنه و باعث بهتر شدنش میشه، دوست دارم بیشتر تو کارهای جمعی و کمک به بقیه شرکت کنم.» درمجموع، پیامدهای معناییابی از تجربه درونی فرد فراتر می‌روند و با بازآرایی روابط خانوادگی و تقویت کنش اجتماعی و فرهنگی سازنده همراه می‌شوند.

درنهایت، الگوی برآمده از داده‌ها نشان می‌دهد که معناییابی در نوجوانان فرایندی پویا، رابطه‌مند و چندسطحی است که در بستر تعاملات خانوادگی شکل می‌گیرد و در پیوند با زمینه‌های اجتماعی تداوم می‌یابد. در این الگو، فرایندهای معنابخش خانوادگی چارچوب اولیه تفسیر تجربه‌ها را فراهم می‌کنند، بسترهای خانوادگی و فرهنگی-اجتماعی شرایط رشد و تثبیت آن را مهیا می‌سازند، و ظرفیت‌های درونی نوجوانان امکان تعدیل و بازسازی معنا را در مواجهه با چالش‌ها افزایش می‌دهند. درعین حال، موانع ناشی از اختلال در روابط، دوگانگی ارزشی و فقدان گفت‌وگو می‌توانند این

روند را دچار گسست سازند. نوجوانان در مواجهه با این شرایط، از راهبردهایی چون تأمل فردی، گفت‌وگوی خانوادگی و مشارکت در پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنامحور بهره می‌گیرند و حاصل این فرایند، پیامدهایی در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی است. بر این اساس، مقوله هسته‌ای «تکوین معنایابی در بستر تعاملات خانوادگی» بیانگر آن است که نوجوانان معنا را نه در انزوا، بلکه در تعامل مستمر با خانواده و محیط اجتماعی خود شکل داده و بازسازی می‌کنند.

الگوی تکوین معنایابی نوجوانان



بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی معنایابی در نوجوانان بر اساس سازوکار خانوادگی آنان صورت گرفت و الگویی بر اساس تعاملات خانوادگی تبیین شد. سازوکارهای خانوادگی به‌عنوان

مفهومی چندبعدی مستلزم وجود شرایط متعددی است و مدل پارادایمی برگرفته از سازوکارهای خانوادگی عوامل متعدد و دخیل در این فرآیند را تبیین می‌کند.

فرایندهای معنابخش خانوادگی، به‌عنوان یکی از عوامل علی در شکل‌گیری توانایی معنایابی نوجوانان، به نحوه تعامل‌ها و نظام ارزشی حاکم بر خانواده اشاره دارد؛ الگوهایی که از طریق آن‌ها نوجوان در برخورد با تجربه‌های روزمره، معنا و جهت‌گیری شخصی خود را باز می‌سازد. بر پایه‌ی دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان، خانواده‌های آنان دارای بافتی پیوندی-ساختاری بوده‌اند که این ویژگی، محیط خانوادگی را برای رشد و اثرگذاری بیشتر مناسب می‌ساخته است. در این میان، باورهای دینی خانواده، شیوه‌ی انتقال آن باورها به فرزندان، و هماهنگی ارزشی والدین نقشی تعیین‌کننده در این فرآیند داشته‌اند. این یافته با پژوهش‌هایی همسو است که نشان می‌دهند خانواده‌ها با انتقال ارزش‌های معنوی بین‌نسلی و حفظ سنت‌های ملی-مذهبی، نقش مهمی در معنایابی نوجوانان دارند (Aisyah, 2025؛ Slichenko, 2022).

بستر معنابخش خانوادگی، به‌عنوان یکی از شرایط زمینه‌ای در فرایند معنایابی نوجوانان، به فضای درونی خانواده اطلاق می‌شود که در آن الگوهای تعامل، اعتماد متقابل و گشودگی ذهنی زمینه شکل‌گیری معنا را فراهم می‌سازد. در چنین فضایی، خانواده محیطی پویا و منعطف ایجاد می‌کند که نوجوان می‌تواند در آن، بدون نگرانی از قضاوت یا سرزنش، باورها، پرسش‌ها و دغدغه‌های وجودی خود را بیان و بازاندیشی کند، Tu (2023) دریافت نقش ارتباطات عاطفی مستمر و تجربه‌های مشترک در تقویت پیوند والد-فرزند و تسهیل رشد معنایی نوجوانان مؤثر است که با این بخش از یافته‌ها همسو است، بستر معنابخش فرهنگی-اجتماعی، به‌عنوان یکی از عوامل زمینه‌ای، چارچوبی را ایجاد می‌کند که در آن نوجوان می‌تواند از طریق تعامل با جامعه و فرهنگ پیرامون خود، معنا و جهت‌گیری زندگی را تجربه کرده و بازتولید کند. این بستر، امکان مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی معنادار را فراهم آورده و حس تعلق فرهنگی به ریشه‌ها و ارزش‌های بومی را در نوجوان تقویت می‌سازد، یافته‌های پژوهشی نیز تأکید می‌کنند که حمایت از ارزش‌های فرهنگی و پیوندهای قومی می‌تواند به حفظ هارمونی بین‌نسلی و تقویت انسجام روانی-اجتماعی نوجوانان کمک کند و Kim و همکاران (2012) نشان داده‌اند تعلق فرهنگی و مشارکت اجتماعی در فعالیت‌های معنادار به افزایش حمایت اجتماعی و ارتقای بهزیستی منجر می‌شود که با پژوهش حاضر

همگراست. طبق نتایج مصاحبه‌ها، در صورتی که نوجوانان خانواده را در عرصه‌های اجتماعی-فرهنگی کنشگر و فعال‌تر ادراک کنند، زمینه برای معنایابی آنان فراهم‌تر می‌شود. با توجه به زمینه‌های فرهنگی کشور عزیزمان، به نظر می‌رسد این کنشگری تأثیر ماندگاری در اذهان آنان دارد. ظرفیت‌های درونیِ تداوم معنا، به‌عنوان یک عامل مداخله‌گر، به توانایی‌های فردی نوجوان اشاره دارد که او را در تثبیت و استمرار معنا در زندگی یاری می‌دهد. این ظرفیت‌ها مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و مهارت‌های درونی را در برمی‌گیرد که به نوجوان امکان می‌دهند هنگام رویارویی با چالش‌ها و دگرگونی‌های زندگی، معنا را بازشناسی کرده و آن را حفظ کند. همان چیزی که Yanovska & Kogut (2020) در مطالعه خود نشان دادند، وقتی ظرفیت درونی پایین است، خودهدایتی و انعطاف‌پذیری می‌توانند به تداوم معنا کمک کنند.

استحاله تعاملات خانوادگی، به‌عنوان مانعی اثرگذار در فرایند معنایابی نوجوانان، به تغییرات یا اختلالانی اشاره دارد که کیفیت روابط و ارتباطات درون خانوادگی را تضعیف کرده و در نتیجه، توان نوجوان برای تجربه و حفظ معنا را محدود می‌سازد. در چنین شرایطی، سبک‌های والدینی سلطه‌محور یا همراه با حمایت افراطی، استقلال و خودراهبری نوجوان را کاهش داده و فرصت بازاندیشی و جست‌وجوی معنای شخصی را مختل می‌کنند؛ یافته‌ای که در پژوهش‌های اخیر نیز تأیید شده است، جایی که کنترل روانی والدین به‌طور مستقیم حس معنا را در نوجوانان تضعیف می‌کند (شک و همکاران، ۲۰۲۱). فرسایش نظام ارزشی-فرهنگی خانوادگی به‌عنوان یک مانع مؤثر در فرایند معنایابی نوجوانان، نشان‌دهنده تضعیف و ناپایداری ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی-اخلاقی در محیط خانواده است که توان نوجوان برای بازشناسی و تثبیت معنا را محدود می‌کند. به‌گونه‌ای که نتایج پژوهش Peplak و همکاران (2024) نشان داد گسست از ریشه‌های فرهنگی و کاهش تجربه‌های معنادار خانوادگی، معنایابی نوجوانان را به‌شدت تضعیف می‌کند. فرسایش معنایی و رکود درونی نوجوانان، به‌عنوان مانعی کلیدی در فرایند معنایابی، کاهش انگیزه، انسجام و کارآمدی در تجربیات درونی نوجوان را بازتاب می‌دهد. این وضعیت، توانایی او را برای خلق معنا و تعیین جهت‌گیری در زندگی محدود می‌سازد. این فرسایش زمانی پدیدار می‌شود که نوجوان در تنظیم هیجانات خود، روشن‌سازی هویت شخصی و اتکا به تأیید بیرونی با چالش مواجه گردد. در نتیجه، احساس ناکارآمدی، شرم و سرزنش مداوم در وی شکل می‌گیرد؛ مسئله‌ای که Goffnett &

Routon (2022) نیز در مدل نظریه زمینه‌ای خود گزارش کرده‌اند. بی‌نظمی رفتاری، مسئولیت‌گریزی و تجربه‌های آسیب‌زا یا تروماهای حل‌نشده، فضای درونی نوجوان را برای بازاندیشی و معناجویی محدود می‌کند.

بازآفرینی درونی معنا، به‌عنوان یک فرایند راهبردی، بیانگر توانایی نوجوان در بازسازی، تقویت و تثبیت معنا در زندگی شخصی است. این فرایند مجموعه‌ای از کنش‌های ذهنی و رفتاری را در برمی‌گیرد که به نوجوان کمک می‌کند تجربه‌های زیسته، ناکامی‌ها و چالش‌های پیش رو را به فرصت‌هایی برای رشد و بالندگی تبدیل کند. یافته‌ای که در پژوهش Lassig (2022) نیز تأیید شده است، به‌گونه‌ای که نوجوانان خلاق از طریق بازاندیشی، یادگیری از شکست‌ها و تفسیر تجربیات، معنای تازه‌ای برای مسیر رشد خود شکل می‌دهند. فرایندهای خانوادگی معنا‌محور به‌عنوان یک راهبرد کلیدی در شکل‌دهی معنایی نوجوانان، به مجموعه تعاملات و الگوهای والدینی اشاره دارد که نوجوان را در مسیر بازشناسی و تثبیت معنا هدایت می‌کند. این فرایند با ایجاد گفت‌وگوی مستمر و روزمره در خانواده و هدایت نوجوان بر اساس توانمندی‌هایش، فضایی را فراهم می‌کند که او می‌تواند به‌صورت فعال در تجربه و بازتولید معنا مشارکت کند. الگوسازی زندگی هدفمند توسط والدین و انتقال روایت‌های خانوادگی معنا‌محور، پیوند نوجوان با ارزش‌ها و تجربیات جمعی خانواده را تقویت می‌کند و زمینه‌ای برای بازآفرینی معنا در زندگی شخصی او ایجاد می‌کند. یافته‌های پژوهش Radez و همکاران (2018) نیز نشان می‌دهد که گفت‌وگوی مداوم والد-نوجوان، الگوسازی و هدایت توانمندی‌محور نقش محوری در تثبیت معنا در دل تجربه‌های چالش‌برانگیز نوجوانان دارد. به‌طور مشابه، مطالعه Ospina-Romero و همکاران (2024) تأکید می‌کند که روایت‌های خانوادگی، حمایت پویا و برجسته‌کردن توانمندی‌ها، عاملیت نوجوان را تقویت کرده و او را از منابع بیرونی مخرب دور می‌سازد. پیوندهای اجتماعی و فرهنگی معنا‌محور به‌عنوان یک فرایند راهبردی، نشان‌دهنده نقش محیط اجتماعی و فرهنگی در غنی‌سازی تجربه‌های معنایی نوجوانان است، همچنین، تقویت سواد رسانه‌ای و مصرف نقادانه محتوا، نوجوان را توانمند می‌سازد تا با جهان پیرامون خود به شیوه‌ای معنادار و آگاهانه تعامل داشته باشد. یافته‌های پژوهش Vraga & Tully (2017) نیز نشان می‌دهد که سواد رسانه‌ای، تعامل آگاهانه با جامعه و مشارکت فعال در فرایندهای اجتماعی را تقویت می‌کند.

پیامدهای فردی معنایابی نشان‌دهنده نتایج روانی و وجودی فرایند معنابخشی نوجوانان هستند که کیفیت تجربه‌های درونی و رفتارهای او را شکل می‌دهند. این پیامدها شامل رشد رضایت از زندگی و خشنودی درونی، افزایش ارزشمندی و عزت‌نفس و ایجاد هماهنگی درونی باورها و ثبات روانی می‌شوند. به این ترتیب، پیامدهای فردی معنایابی، تجربه زیسته نوجوان را غنی و نظام معنایی او را پایدار و خودمحور می‌کنند، پیامدهای خانوادگی معنایابی خود را در شکل‌گیری فضایی نشان می‌دهد که روابط اعضای خانواده در آن به سوی فهم عمیق‌تر و ارتباطی سازنده‌تر حرکت می‌کند. هنگامی که نوجوان در مسیر معنابخشی رشد می‌کند، الگوی تعاملات او با والدین و سایر اعضای خانواده نیز دگرگون‌شده و رابطه‌ای مبتنی بر احترام متقابل، پذیرش و گفت‌وگو پدید می‌آید. نتایج پژوهش Genest و همکاران (2021) نیز نشان می‌دهد که معنایابی نوجوانان به تحول روابط عاطفی و انسجام ارزشی در خانواده منجر می‌شود که با این بخش از یافته‌ها همسوست. پیامدهای فرهنگی و اجتماعی معنایابی بازتاب گسترش یافته‌ی فرایند معناجویی نوجوان در سطح جامعه است؛ موقعیتی که تحول درونی او به شکل‌گیری نگرشی مسئولانه‌تر و سازنده‌تر نسبت به محیط اجتماعی منجر می‌شود. نوجوانی که معنا را به صورت فعال در زندگی خود بازسازی کرده است، در رویارویی با موقعیت‌های اجتماعی، رفتارهای سنجیده‌تری بروز می‌دهد، یافته‌های پژوهش می‌کونی و همکاران (۲۰۲۲) و پیلک و آلن (۲۰۲۵) نیز نشان می‌دهد که معنایابی با جهت‌گیری مثبت به آینده، حمایت از رفتارهای اجتماعی سازنده را افزایش می‌دهد که با این بخش از یافته‌ها همسوست.

به طور خلاصه، الگوی به دست آمده نشان می‌دهد که معنایابی در نوجوانی، پدیده‌ای ایستا و فردی نیست، بلکه فرایندی پویا، تعاملی و چندوجهی است که در بستری از سازوکارهای خانوادگی، زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی و ظرفیت‌های درونی شکل می‌گیرد. خانواده به عنوان اولین نظام معنابخش، چارچوب اولیه‌ای برای تفسیر تجربیات فراهم می‌کند. با این حال، تداوم و تثبیت معنا به کیفیت تعاملات، انسجام ارزشی، امکان گفتمان وجودی و به کارگیری منابع درونی نوجوان بستگی دارد. این مدل حاکی از آن است که اختلال در هر یک از سطوح ارتباطی، ارزشی یا درونی می‌تواند به فرسایش معنا منجر شود، درحالی که راهبردهای بازآفرینانه در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی قابلیت ترمیم این گسست را دارند؛ بنابراین، معنایابی نوجوانان باید به عنوان فرایندی تحول‌پذیر درک شود که از انسجام درونی آغاز شده و به بازآرایی روابط خانوادگی و کنش

اجتماعی مسئولانه تعمیم می‌یابد. توجه نظام‌مند به سازوکارهای خانواده می‌تواند مبنایی نظری و عملی برای تقویت هویت، بهزیستی و سرمایه اجتماعی نسل جوان فراهم آورد.

با وجود انسجام نظری و عمق داده‌های کیفی، این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه است. نخست، مشارکت کنندگان صرفاً نوجوانان شهر تهران بودند؛ از این رو، الگوی استخراج‌شده ممکن است بازتاب‌دهنده ویژگی‌های فرهنگی-اجتماعی این بافت خاص باشد و تعمیم آن به سایر مناطق کشور نیازمند احتیاط است. دوم، استفاده از مصاحبه‌های خودگزارشی می‌تواند متأثر از سوگیری ادراکی یا تمایل به ارائه تصویر مطلوب از خانواده باشد. سوم، تمرکز پژوهش بر نوجوانانی بود که در طیف «دارای تجربه معناداری» قرار داشتند؛ بنابراین تجربه نوجوانانی با سطوح پایین معنا یا در معرض آسیب‌های شدید خانوادگی به‌طور مستقیم بررسی نشد. همچنین، ماهیت مقطعی گردآوری داده‌ها امکان بررسی تحولات طولی معنایابی را محدود می‌کند.

در راستای موضوع پژوهش حاضر، می‌توان پژوهش‌های متعددی را برای دیگر محققان پیشنهاد کرد؛ از جمله بررسی نقش سبک‌های دل‌بستگی، الگوهای فرزندپروری، کیفیت روابط والد-فرزند، روابط خواهر و برادری، تاب‌آوری خانواده، سرمایه فرهنگی و اجتماعی خانواده، و نیز گفت‌وگوهای خانوادگی درباره ارزش‌ها و باورها در فرایند معنایابی نوجوانان. همچنین انجام پژوهش‌های مقایسه‌ای میان خانواده‌های هسته‌ای و گسترده، یا میان نوجوانان با تجربه‌های خانوادگی متفاوت، می‌تواند به روشن‌تر شدن سازوکارهای مؤثر در شکل‌گیری معنا در زندگی آنان کمک کند. افزون بر این، مطالعه نقش خانواده در مواجهه نوجوان با بحران‌های هویتی و معنایی، و نیز طراحی و ارزیابی مداخلات خانوادگی مبتنی بر تقویت معنای زندگی، از دیگر مسیرهای پژوهشی مهمی است که می‌تواند به غنای ادبیات علمی این حوزه و ارائه راهکارهای کاربردی برای ارتقای بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان منجر شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده نقش فناوری‌های ارتباطی، شبکه‌های اجتماعی و تجربه زیست در فضای مجازی در تعامل با سازوکارهای خانوادگی و فرایند معنایابی نوجوانان مورد بررسی قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آن‌هاست.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان به‌نوبه خود در انجام پژوهش نقش فعالی را ایفا کردند، اجرا و کدگذاری مصاحبه‌ها توسط نویسنده اول و مسئول صورت گرفت و سایر نویسندگان در تدوین بخش‌های دیگر و اصلاح بخش کدگذاری و تدوین الگوی نهایی نقش داشتند.

تعارض منافع

در این پژوهش همه مسائل اخلاقی رعایت شده است و نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی را گزارش نکرده‌اند.

حامی مالی

این مقاله توسط سازمانی مورد حمایت‌های مالی قرار نگرفته است.

سپاسگزاری

از همه مشارکت‌کنندگانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، تشکر می‌نماییم.

ORCID

Mohammadreza Karimi

Seyyed Mohammadmahdi Sadati Harikandeh

Seyyed Mohammad Tahvildari

Seyyed Alireza Tahvildari

Ebrahim Naeimi

 <https://orcid.org/0009-0000-8417-1621>

 <https://orcid.org/0009-0004-5954-3082>

 <https://orcid.org/0009-0001-6304-0849>

 <https://orcid.org/0009-0000-3954-1582>

 <https://orcid.org/0000-0002-2582-1273>

منابع

- احمدی، سمیه، حیدری، محمود، باقریان، فاطمه، و کشفی، عبدالرسول. (۱۳۹۵). نوجوانی و تحول معنا: مقایسه منابع و ابعاد معنای زندگی در دختران و پسران نوجوان. *مطالعات روان‌شناسی بالینی*، ۶(۲۳)، ۱۴۹-۱۷۷. <https://sid.ir/paper/208579/fa>
- امان‌اللهی، زهرا، کاکاوندی چقاسفید، مریم، و حسینی، فاطمه‌زهرا. (۱۴۰۴). مطالعه‌ی سبک الگوهای ارتباطی خانواده و نحوه هویت‌یابی نوجوانان در خانواده. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۱۶(۱)، ۱۱۷-۱۳۴. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2025.381026.671256>
- بهلکه، بی‌بی‌سون، غیوری اردهائی، شهلا، مرادعلیان، مانا، و مملشی، رقیه. (۱۴۰۰). بررسی مروری سبک‌های هویتی با رابطه والدی-فرزند کودک و نوجوان. *پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۴(۴۰)، ۱۴۶-۱۶۵. <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/1816351/>
- حمزه گردشی، زینب، مرزبند، رحمت‌الله، شاه‌حسینی، زهره، و عزیزی، مرضیه. (۱۳۹۸). مؤلفه‌های مرتبط با معنای زندگی در نوجوانان: یک مطالعه مروری. *تعالی بالینی*، ۹(۲)، ۲۸-۳۷. <http://ce.mazums.ac.ir/article-1-463-fa.html>
- ساروخانی، باقر. (۱۴۰۲). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده*. سروش. <https://zaya.io/xddcs>
- فریدونی، زهرا، و شمشیری، بابک. (۱۴۰۳). واکاوی دیدگاه نوجوانان از معنای زندگی. *پژوهش‌های کیفی در علوم تربیتی*، ۱(۲)، ۱۶۸-۱۲۸. <https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1196561>
- قنبری برزبان، علی، سیف‌زاده، علی، و محمدی، اصغر. (۱۳۹۶). خانواده دیجیتال، هویت دینی و ارزش‌های خانوادگی: پیمایشی در شهر اصفهان. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۶(۳۵)، ۲۹-۵۰. https://faslname.msy.gov.ir/article_189.html
- محمدی نسب، حمیده، مظاهری تهرانی، محمدعلی، رضایی‌زاده، مرتضی، و حیدری، محمود. (۱۴۰۰). نیازهای نوجوانان در رابطه‌ی والد-فرزند، یک مطالعه‌ی کیفی. *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۱۸(۴۲)، ۶۳-۸۰. <https://sid.ir/paper/1038123/fa>

References

- Ahmadi, S., Heidari, M., Bagherian, F., & Kashfi, A. (2016). Adolescence and development of meaning: Comparing the sources and dimensions of meaning

- in life in adolescent boys and girls. *Clinical Psychology Studies*, 6(23), 149–177. [In Persian]
- Aisyah, N. R. (2025). Religious influences on parenting: A cross-cultural examination of faith-based child-rearing practices. *International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 3(1), 1–15. <https://doi.org/10.62039/ijiss.v3i1.62>
- Amanollahi, Z., Kakavandi Ghaghasfed, M., & Hosseini, F. Z. (2025). Studying the style of family communication patterns and how adolescents identify in the family. *Journal of Social Problems of Iran*, 16(1), 117–134. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2025.381026.671256> [In Persian]
- Avci, H., Baams, L., & Kretschmer, T. (2025). A systematic review of social media use and adolescent identity development. *Adolescent Research Review*, 10(2), 219–236. <https://doi.org/10.1007/s40894-024-00251-1>
- Behlakh, B. S., Gheiyouri Ardehai, S., Moradaleyan, M., & Mamleshi, R. (2021). A review of identity styles in relation to parent–child relationships in children and adolescents. *New Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 4(40), 146–165. [In Persian]
- Branje, S. (2022). Adolescent identity development in context. *Current Opinion in Psychology*, 45, Article 101286. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.11.006>
- Branje, S., De Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 908–927. <https://doi.org/10.1111/jora.12678>
- Cheng, W. Y., Cheung, R. Y., & Chung, K. K. H. (2024). The role of family conflict and cohesion in adolescents' social responsibility: Emotion regulation ability as a mediator. *PLoS ONE*, 19(9), Article e0311265. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0311265>
- de Moor, E. L. (2023). Meaning making about and across self-relevant experiences: Links with identity commitment and exploration processes and satisfaction with life in adolescence. *Journal of Research in Personality*, 107, Article 104434. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2023.104434>
- Dewhirst, M. N., Hammond, M. D., & Salmon, K. (2023). Parent–adolescent reminiscing and youth psychopathology: A cross-sectional and longitudinal investigation. *Journal of Adolescence*, 95(4), 764–783. <https://doi.org/10.1002/jad.12152>
- Elias, A., & Brown, A. D. (2022). The role of intergenerational family stories in mental health and wellbeing. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 927795. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.927795>
- Fereydooni, Z., & Shamshiri, B. (2025). Exploring adolescents' view of the meaning of life. *Qualitative Research in Educational Sciences*, 1(2), 128–167. <https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1196561> [In Persian]
- Genest, C., O'Mahony, J., & Hatcher, S. (2021). Emerging despite the indelible wound: A grounded theory of family transformation following adolescent

- suicide. *Journal of Family Nursing*, 27(4), 306–318. <https://doi.org/10.1177/10748407211005858>
- Goffnett, J., & Routon, P. W. (2022). The construction of shame and pride: A grounded theory model of identity, emotions, and wellbeing among sexual minority adolescents. *Youth & Society*, 54(8), 1357–1384. <https://doi.org/10.1177/0044118X211019783>
- Habermas, T. (2025). Life stories are culturally mediated and socially constructed: Future directions of life story research. In *The Cambridge handbook of life story research*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009492140.020>
- Hamzehgardeshi, Z., Marzband, Z., Shahhosseini, Z., & Azizi, M. (2019). Components related to the meaning of life in adolescents: A review article. *Clinical Excellence*, 9(2), 28–37. [In Persian]
- Han, F., & Yuen, C. Y. M. (2024). Roles of parents in life satisfaction and educational hope among Chinese high school students. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1334397. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1334397>
- He, X. X., Wang, X. Q., Steger, M. F., Ji, L. J., Jing, K., Liu, M. F., & Ye, B. J. (2023). Meaning in life and psychological distress: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 104, Article 104381. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2023.104381>
- Kim, J., Suh, W.-S., Kim, S.-Y., & Gopalan, H. (2012). Coping strategies to manage acculturative stress. *Qualitative Health Research*, 7(0), Article 18870. <https://doi.org/10.3402/qhw.v7i0.18870>
- Lassig, C. (2022). Attributes of rigorous grounded theory research. *Educational Researcher*, 51(2), 98–108. <https://doi.org/10.3102/0013189X211069571>
- Li, X., Du, Y., Zhou, H., Xi, W., Wu, M., & Hu, Y. (2025). Family rituals and the quality of adolescents' friendships: The serial mediating role of perceived parental support and the meaning in life. *Current Psychology*, 44(22), 17707–17717. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06902-9>
- Mohammadi Nasab, H., Mazaheri Tehrani, M. A., Rezaei Zadeh, M., & Heidari, M. (2021). Adolescents' needs in the parent–child relationship: A qualitative study. *Educational Psychology Studies*, 18(42), 63–80. [In Persian]
- Ospina-Romero, M., Pardo-Torres, M. L., & Restrepo-Mesa, S. L. (2024). The meaning of the future for adolescent mothers. *Journal of Advanced Nursing*, 81(8), 4923–4933. <https://doi.org/10.1111/jan.16665>
- Park, C. L. (2022). Meaning making following trauma. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 844891. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.844891>
- Peplak, J. R., Grossmann, I., Bayer, J., & Robins, R. W. (2024). Adolescents' meaning making during the COVID-19 pandemic. *Journal of Adolescence*, 99, 102–115. <https://doi.org/10.1002/jad.12440>

- Qanbari Barzian, A., Seyfzade, A., & Mohammadi, A. (2017). Digital family, religious identity and family values: A survey in Isfahan. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 16(35), 29–50. [In Persian]
- Radez, J., Reardon, S. P. C., Creswell, S. L., McKechnie, E. J., Rowan-Nash, E. L., Lawrence, P. J., & Creswell, C. (2018). Grounded theory of parents in adolescent help seeking. *SAGE Open*, 8(4). <https://doi.org/10.1177/2158244018807786>
- Rahanandeh, P., Haghani, M., & Boland, H. (2024). Meaning of life in Iranian adolescents: A qualitative study. *Journal of Modern Psychology*, 4(4), 47–60. <https://doi.org/10.22034/jmp.2024.475021.1118> [In Persian]
- Renjaän, D., Vervoort, L., Ha, T., Hasselman, F., & Otten, R. (2024). Emotion coupling across socialization contexts in adolescence: Differences in parent–child and peer interactions. *Developmental Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/dev0001865>
- Shek, D. T., Chai, C. W., & Dou, D. (2021). Parenting factors and meaning of life among Chinese adolescents: A six-wave longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 87, 117–132. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.01.004>
- Shek, D. T., Tang, Y. T., & Li, X. (2025). Family functioning and meaning in life among Chinese pre-adolescents and adolescents: A 4-wave longitudinal study. *Child Indicators Research*, 1–30. <https://doi.org/10.1007/s12187-025-10238-6>
- Slichenko, A. M. (2022). The phenomenon of generations in the families of ethnic minorities. *Journal of Ethnic Studies*, 3, 18–30. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-3-18>
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80–93. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.80>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research techniques*. Sage Publications.
- Tu, S. (2023). Emotional dimensions of transnational education. In *Transnational education* (pp. 65–84). Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/978-1-80382-283-920231004>
- Vraga, E. K., & Tully, M. (2017). News media literacy and political engagement. *Mass Communication and Society*, 20(6), 851–870. <https://doi.org/10.1080/15205436.2017.1338968>
- Yanovska, T., & Kogut, I. (2020). The peculiarities of teenagers' value-meaning sphere. *Psychology and Personality*, 2, 1–12. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2020.2.211921>
- Zhang, C., Wang, Q., Zhao, W., Yu, H., & Ma, C. (2025). The effect of adolescents' perceived social support types on sense of meaning in life: The mediating role of social-emotional competence. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1585270. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1585270>